

■ Oudezijds Voorburgwal 30 te Amsterdam

Architect	Architectenburo Rappange en Partners te Amsterdam
Aannemer	Bouw- en Aannemingsbedrijf J.C. Nieuwenhuizen te Amsterdam
Constructeur	Pieters Bouwtechniek Utrecht te Utrecht

De restauratie van het pand Oudezijds Voorburgwal 30 betekende het begin van de rehabilitatie van het bouwblok Oudezijds Voorburgwal/Oudezijds Armsteeg/Warmoesstraat/Heintje Hoeksteeg. Het achterhuis moest nog voor het begin van de restauratie wegens instortingsgevaar gesloopt worden. Van het houten skelet van dit gebouw werden zoveel mogelijk onderdelen bewaard om deze later terug te plaatsen. In de zomer van 2005 kon aannemersbedrijf J.C. Nieuwenhuizen met de restauratie beginnen.

Met een geboorde buispaal werd een nieuwe fundering onder het pand en op de plek van het gedemonteerde pand gemaakt. Met heel veel staal werd vervolgens het pand aan de nieuwe fundering verbonden. Hierbij werd ook het buurpand op nummer 32 met deze nieuwe fundering opgevangen. Stadsherstel is hier eigenaar van de verdiepingen boven de begane grond. Zodra Stadsherstel, inmiddels ook eigenaar van nummer 34, op die plek een nieuw pand gaat neerzetten, zal ook de andere bouwmuur van nummer 32 worden opgevangen.

De bouw op nummer 30 is ingericht als leerlingenvoerplaats. Hiermee hoopt Stadsherstel een bijdrage te leveren om het aantal ambachtslieden dat de restauraties goed kan uitvoeren, op peil te brengen. Twee leerlingen hebben bij de restauratie hun timmermansmerk mogen zetten in het nieuwe houten skelet van het achterhuis. Vroeger was het gebruik dat timmermannen een dergelijke handtekening op hun werk achter lieten. Om het ambachtelijke karakter te benadrukken is dit nu weer gebeurd. De moeder- en kinderbintenconstructie die nog deels aanwezig is in het voorhuis, is hersteld. Het achterhuis is teruggebouwd in haar oorspronkelijke maten en details. Er waren geen originele materialen bewaard gebleven die voldoende kwaliteit hadden om te kunnen hergebruiken. Wel is er een korbeel tegen de muur gemonteerd als aan denken aan het oude skelet. De roosjes, die als versiering in de sleutelstukken zaten, zijn ook weer aangebracht. In Nederland werd hiervoor niemand gevonden, die het kon maken. Gelukkig werd in Duitsland een dame gevonden, die de kunst van het houtsnijden wel vaardig was. Waaruit maar weer blijkt dat het vakmanschap een schaars goed geworden is!

Op de verdiepingen zijn drie ruime woningen gerealiseerd, welke alle door jonge starters werden betrokken. Op de begane grond komt in de bedrijfsruimte een proeflokaal. Eerst zal echter

Een leerlingenvoerplaats met een prachtig resultaat

deze ruimte door de aannemer gebruikt worden. Met hetzelfde team wordt namelijk de nieuwbouw op nummer 34 en de restauratie van nummer 32 tot uitvoering gebracht. Ook het laatste deel van de zogenaamde cluster Arm, de restauratie van een veilinghuisje en het binnenterrein, zal aansluitend door Stadsherstel worden ontwikkeld, mogelijk in combinatie met een groot aantal nieuw te bouwen woningen aan de Oudezijds Armsteeg. (GH)

■ Piet Heinkade 179-181 te Amsterdam (Pakhuis de Zwijger)

Architect	Architectenbureau J. van Stigt te Amsterdam
Aannemer	Bouwbedrijf M.J. de Nijs en Zn te Warmenhuizen
Constructeur	Ingenieursgroep van Rossum Raadgevende Ingenieurs te Amsterdam
Bouwfysica	Peutz te Zoetermeer
E&W advies	Hiensch Engineering te Badhoevedorp

In het vorige jaarverslag stond dat het nog een hele toer zou worden om het werk aan De Zwijger in de zomer van 2006 klaar te hebben. Dit was zeker geen loze verzuchting. Zo werd de zesde verdiepingvloer pas in januari 2006 met veel lawaai verwijderd, nog geen zes maanden voor de bouwkundige oplevering. Toen in 1999 de Jan Schaeferbrug door het pakhuis werd heengevoerd, werd een enorme tijdelijke staalconstructie aange-

Dag en nacht in gebruik

bracht om de vloervelden boven de weg omhoog te houden. Tijdens de renovatie moest de aannemer eerst een bouwlaag constructief helemaal op orde maken voordat de staalconstructie daar kon worden verwijderd. Dat betekende dus dat het sloopwerk stap voor stap moest worden uitgevoerd en dat er tot laat in de bouw werd gesloopt. Het gebouw kon niet in één keer worden 'gestript'. Slopen in een betonconstructie maakt vrijwel elke communicatie onmogelijk en dat is heel lastig als er op de ander niveaus al in detail aan installaties, wanden en vloeren wordt gewerkt. De planning kostte daardoor de aannemer, en dus ook de opdrachtgever, veel hoofdbrekens. Maar de uitloop werd helaas groter dan verwacht.

De huurders hadden hun kantoorruimtes opgezegd en moesten eind augustus verhuizen. De Zwijger zou dan al opgeleverd zijn. Maar de werkelijkheid kan weerbarstig zijn en opgeleverd was er nog lang niet toen de huurders hun kantoren betrokken. Dit vereiste een goede onderlinge coördinatie om bijvoorbeeld te zorgen dat er in het ene deel van het gebouw niet geboord werd als er elders zeer delicate apparatuur van de nieuwe gebruikers

werd afgestemd. De kantoren op de verdiepingen waren op enkele details na wel in orde, maar aan de horecaruimte op de begane grond en in de kelder is de hele zomer en najaar nog hard gewerkt. Ook dit vergde een grote mate van coördinatie, omdat via de kelder alle goederen voor de kantoren werden aangeleverd.

Uiteindelijk is het gelukt om op 14 juli van het verslagjaar de bouwkundige oplevering met een spetterend feest te vieren, waarbij alle bezoekers vanaf de zesde verdieping van het gebouw konden 'abseilen', als ze dat tenminste durfden, en dat waren er nog heel wat. Maar ook daarna werd er verder gewerkt. De bouwkundige oplevering betekent immers niet dat de installaties al af moeten zijn. De eerste concerten - in het kader van het Grachtenfestival - vonden plaats voordat de brandweer het gebouw officieel had vrijgegeven. De aannemer was ook toen nog bezig. Bij deze concerten bleek overigens dat de akoestiek in de grote zaal erg goed was, aldus de uitvoerende muzikanten.

Eind augustus trokken de nieuwe gebruikers (De

Cultuurfabriek, De Waag, Salto en het Amsterdams Fonds voor de Kunst) in het gebouw om te gaan proefdraaien en op 13 september gaven Brandweer en Bouwtoezicht het gebouw integraal vrij. Twee weken later - op 26 september - opende deze 'creatieve industrie' het Pakhuis De Zwijger - toen in full swing - eveneens met een spetterend feest. Maar ook daarna werd er door de aannemer verder gewerkt aan de afwerking en zelfs bij het schrijven van dit jaarverslag is het gebouw nog niet voor de volle honderd procent af en opgeleverd. Dat neemt niet weg dat de huurders er met hun diverse programma's een uitermate succesvol complex van maken. De Zwijger is eigenlijk een grote studio waar vanuit vrijwel elke positie in het gebouw live tv en radio gemaakt en uitgezonden kan worden. Dat alles zonder dat de deuren half open moeten staan vanwege de invoeren van grote bossen kabel. Het beeldverkeer dat nodig is voor alle audio visuele doeleinden kan over het glasvezelnetwerk dat is aangebracht door het gebouw plaatsvinden. Live 'events' kunnen rechtstreeks vanuit het gebouw de ether in worden gebracht terwijl de regie daarover in Hilversum wordt gevoerd. De digitale radiostudio's vormen voor Salto een enorme vooruitgang en één ervan is volledig multimediaal uitgevoerd. Het café wordt goed bezocht en vele smaakmakende presentaties en ontmoetingen vinden plaats in het zalencomplex zodat het gebouw regelmatig op het journaal te bewonderen is.

Natuurlijk zijn er ook problemen. Onderdelen van het programma van eisen zijn tijdens de bouw dieper uitgewerkt en geïntensiveerd. Per vierkante meter werken veel mensen in het gebouw en de interactie tussen het publieksdeel en kantoordeel mag er zijn. Het is dan ook niet verwonderlijk dat kort nadat het gebouw in gebruik genomen is aanpassingen nodig zijn. En ook Brandweer en Bouwtoezicht hadden enkele terechte opmerkingen, maar langzamerhand begint het gebouw echt te lopen zonder dat continu improvisatie nodig is.

Amsterdam is een gebouw rijker dat qua technische middelen en programma zijn gelijke niet kent in Europa. Een voorsprong, die in deze tijd waarin techniek zich razendsnel ontwikkelt, niet lang zal blijven, maar toch! In dit nieuwe jaar zal de Uitmarkt zich aan de Oostelijke handelskade afspeelen en De Zwijger zal daarin een prominente plaats innemen. Als het ernaast gelegen Pakhuis Afrika in 2008 gereed is zal het lint van het centrum naar de Oostelijke Eilanden hersteld zijn. Amsterdam is dan zonder haar grenzen te verleggen een beetje groter geworden. (PM)

■ Prinsengracht 756 te Amsterdam (orgel in kerkgebouw De Duif)

Restauratie door Elbertse Orgelmakers B.V. in samenwerking met Flentrop Orgelbouw B.V.

Het orgel van De Duif is afkomstig van de gerenommeerde Brabantse orgelmakerij Smits. Het is

Het sublieme Smits orgel

met 45 stemmen, verdeeld over 3 manualen en vrij pedaal, één van de grootste orgels uit de werkplaats van Smits. Het is tevens een van de weinige Smits orgels buiten Brabant en het grootste boven de rivieren. De eerste bouwphase was in 1862-1864. De voltooiing kwam in 1882. In 1973 bracht de gemeente Amsterdam haar Orgelnota uit om de Amsterdamse orgelcultuur te stimuleren. Het orgel in De Duif werd toen ingedeeld in de hoogste klasse: Superieur, klasse A, gelijk met de orgels in o.a. de Oude Kerk en de Nieuwe Kerk.

Op 25 september van het verslagjaar is het orgel van De Duif feestelijk in gebruik genomen na een restauratie van bijna vier jaar. Op de dag dat kerkgebouw De Duif na een jarenlange restauratie officieel werd heropend - 15 november 2002 - is de opdracht verleend voor de restauratie van het orgel, waarvan de pijpen al sinds juni 1998 in opslag bij de firma Vermeulen te Weert lagen. Aangezien dit bedrijf intussen was opgeheven, werd een nieuwe aanbesteding gedaan. Uiteindelijk is besloten dat twee bedrijven de klus mochten klaren: Elbertse Orgelmakers B.V., die hoofdaannemer werd, en Flentrop Orgelbouw B.V. Twee bedrijven werkend aan één orgel was een unicum in orgelland, maar het heeft heel goed uitgepakt. Men vulde elkaar prima aan.

Tijdens de restauratie verscheen een grote beer op de weg. Stadsherstel was begonnen zonder dat de subsidie daadwerkelijk was toegekend. Wij had-